

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Sirli Jaanimägi, Johanna Madleen Rodima

**IDA-VIRUMAA TÖÖTURU MUUTUSTE LÄBIVIIMINE
ÕIGLASE ÜLEMINEKU RAAMES**

Grupitöö

Õppekava HAAM02/22

Õppejõud: Külli Sarapuu

Tallinn 2023

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. OSAPOOLED	5
1.1. Probleemi osapooled, nende rollid ja kaasatus	5
1.2. Sisuline komplekssus.....	6
1.3. Strateegiline komplekssus	9
1.4. Institutsionaalne komplekssus	10
2. VÕRGUSTIKU JUHTIMINE.....	15
2.1. Vastutus	15
2.2. Koordineerimise mehhanismid ja instrumendid	17
2.3. Komplekssuse vähendamine, ressursid ja legitiimsus	18
3. POLIITIKASOOVITUSED	21
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	24

SISSEJUHATUS

Selleks, et viia läbi rohepööre ja saavutada kliimaeesmärgid, tuleb Eestil teha mitmeid olulisi muutuseid. Riigi suurimaks saastajaks on põlevkivisektor, mis on eelkõige koondunud Ida-Virumaale (Ülevaade õiglase..., 2023). See on ka põhjuseks, miks õiglase ülemineku mehhanismid keskenduvad Eestis põhiliselt sellele piirkonnale. Õiglase ülemineku kontseptsioon tähendab, et tehes süsinikuneutraalsele majandusele üleminekuks vajalikke ümberkorraldusi, rakendatakse meetmeid, mis samal ajal aitavad toime tulla sotsiaalmajanduslike väljakutsetega (Ülevaade õiglase..., 2023; Ida-Virumaa õiglane üleminek, 2023). Käesolevas töös keskendutakse õiglasest üleminekust põhjustatud tööturu muutuste, eelkõige uute töökohtade loomise ja töötajate ümberõppe protsessi juhtimisele.

Ida-Virumaa on üks sotsiaalmajanduslikult kehvemas seisus olevaid regioone Eestis. Põhjuseid selleks on mitmeid, nagu vananev ning vähenev elanikkond, töötuse suur määr, madalad palgad, madal tööjõus osalemise tase ja puudulik riigikeele oskus. (Ülevaade õiglase..., 2023; Keskkonnaministeerium, 2015, lk 103). Kui Eesti keskmine palk (2023. a II kvartali seisuga) on 1873 eurot, siis Ida-Virumaal on see lausa viiendiku võrra väiksem – 1504 eurot (Statistikaamet, 2023). Seda ka seejuures, kus põlevkivisektori töötajate palk on Eesti keskmisest oluliselt kõrgem, ulatudes eelmise aasta seisuga 2148 euronni (Ida-Virumaale suunatakse..., 2023). Registreeritud töötus Ida-Virumaal on 11,9% - see näitaja on riigi kõrgeim ning samuti oluliselt suurem riigi keskmisest määraast (Eesti Töötukassa, 2023). Kui eesmärkide saavutamiseks peaks põlevkivisektorilt täielikult üle minema mõnele alternatiivsele lahendusele, vajaks uut väljundit ja töökohta umbes 5700 inimest (Dmitrijev, 2023). Arvestades, et piirkonnas on juba ilma üleminekuga kaasnevate väljakutseteta keeruline sotsiaalne ja majanduslik olukord, tuleb erinevatele osapooltele appi tulla. Esiteks kaotaksid inimesed nendest sõltumatul põhjusel töökoha. Ühest küljest pakub hetkel põlevkivisektor töötajatele keskmisest märgatavalt kõrgemat palka ning eeldab ka kõrgemat ja erialast haridust. Teisalt pole aga piirkonnas piisavalt töökohti, eriti mis vastaksid sektorist vabanevate inimeste ekspertiisile ja palgaootustele. See võib omakorda kaasa tuua suurema koormuse sotsiaalsüsteemile läbi töötutele ja toetustega seonduvate teenuste pakkumisega. Oluliseks muutub töötajate ümberõppe soodustamine ja sellega seonduvate teenuste

pakkumine. Teisalt tuleb aidata ka ettevõtteid ning neid toetada ja motiveerida, et oma tegevuse kaudu loodaks piirkonnas ka uusi töökohti.

Rohepööre mõjutab Eestis kõige tugevamalt Ida-Virumaad, mis on suuresti sõltuv põlevkivisektorist. Selleks, et sotsiaalmajanduslikud probleemid piirkonnas ei süveneks, keskenduvad õiglase ülemineku meetmed ka tööturule – nii töötajate ümberõppele kui ka uute töökohtade loomisele. See protsess on keeruline ning osapooli erinevate huvide ja ressurssidega on palju. Käesolevas töös analüüsime, kes on väljakutse lahendamise seotud osapooled, millised on senised katsed erinevaid osapooli ja huvisid kokku tuua ning millised on Ida-Virumaa tööturu muutuste elluviimisega seotud koostöö ja koordineerimise väljakutsed.

1. OSAPOOLED

1.1. Probleemi osapooled, nende rollid ja kaasatus

Ida-Virumaa tööturu arenguga seotud väljakutsetega on seotud palju osapooli, keda on näiteks kaardistanud Michelson *et al.* (2020, lk 108-112). Töö- ja sotsiaalvaldkonnaga tegelevad Sotsiaalministeerium (SoM) ja Töötukassa. Hariduspoliitikat koordineerib Haridus- ja Teadusministeerium (HTM), oluline roll on ka kõrg- ja kutseharidusasutustel: TalTechi Virumaa kolledž, Tartu Ülikooli Narva kolledž, Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli Kohtla-Järve struktuuriüksus, kood/Jõhvi, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus. Lõimumist koordineerib Kultuuriministeerium (KuM) ning eesti keele õppe ja lõimumisteenuseid pakub Integratsiooni Sihtasutus (INSA).

Ida-Virumaa arengu ja õiglast üleminekut koordineerivad tervikuna Rahandusministeerium (RaM) ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (ReM), kuhu on loodud ka Ida-Virumaa esindaja ametikoht. Kohalikul tasandil juhib protsessi Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit (IVOL). RaM ning ReM juhivad riikliku õiglase ülemineku juhtkomisjoni, kuhu on koondatud erinevad osapooled, IVOLi koordineerida on piirkondlik õiglase ülemineku platvorm, kuhu on kaasatud umbes 50 erinevat kohalikku organisatsiooni. Regioonis tegutsevad veel Ida-Virumaa Ettevõtluskeskus ning Ida-Virumaa Investeeringute Agentuur, mis erinevaid ettevõtlust toetavaid meetmeid pakuvad.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) kavandab riiklikul tasandil ettevõtluspoliitikat ja selle elluviimist, lisaks pakub valdkondlikke ülevaateid Sihtasutus Kutsekoda. Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (ehk EAS ja KredExi ühendasutus) kaudu pakutakse Euroopa Liidu Õiglase Ülemineku Fondi toetusi Ida-Viru ettevõtluse investeeringuteks. Oluliseks osapooliks on ka ettevõtted ning kohalikud elanikud.

Probleemi lahendamise seisukohast on kõige olulisemateks ja suurema kaaluga osapoolteks:

- Regionaal-ja Põllumajandusministeerium ning Rahandusministeerium, kelle koostöös õiglase ülemineku programmi ja regionaalset arengut juhitakse. Lisaks on Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumisse loodud Ida-Virumaa valitsuse esindaja ametikoht, kelle põhiülesanne on Ida-Virumaa arengut toetada;
- Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit, kes kohalikul tasandil õiglase ülemineku ja tööturu muutustega seotud väljakutsete lahendamist eest veab. IVOL-l on tähtis roll kohalike vajaduste ja erisuste vahendamisel ning teiste kohaliku tasandi osapoolte kokku toomisel;
- Haridusasutused ja ettevõtted pole küll suure otsustusõigusega osapooled, kuid nendel on suur roll tööturu muutuste ellu viimisel. Kutse- ja kõrgkoolid pakuvad tööjõu ümberõppeks vajalikku õpet ning ettevõtted on esmatähtis osapool uute, põlevkivist alternatiivsete sektorite töökohtade loomisel.

Erinevad osapooled on kiitnud õiglase ülemineku tegevuskava koostamisel seda, kuidas protsessi on kaasatud palju erinevaid osapooli (Ida-Virumaa õiglase ülemineku..., 15.08.2023). Samas on ka ette heidetud, et õiglase ülemineku fondid keskenduvad väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele (Raig, 2023). Kaasatakse just kohalikke ettevõtteid, aga tegelikult töökohtade loomise ja pikaajalisema piirkondliku arengu vaates võiks kaaluda ka üle-eestiliste ettevõtete sisulisemat kaasamist, et kaardistada võimalikud huvid ja koostöökohad regionaalsete töökohtade loomisel. Ka koostöö avalikkuse ja piirkonna elanikega on pigem olnud piiratud. Kohalikke kaasati näiteks 2020. aastal läbi viidud avalikus konsultatsioonis, kuid pärast seda pole teadaolevalt suuremaid katseid avalikkuse kaasamiseks olnud. Samas on see oluline, et tööturu muudatustega seotud väljakutseid regulaarselt kaardistada.

1.2. Sisuline kompleksus

Kuna probleemiga on seotud palju erineva tasandi ja vaatega osapooli, siis on sisuline kompleksus kõige suurem faktor Ida-Virumaa tööturu väljakutsete lahendamisel. Keskvalitsus ja ministeeriumid näevad õiglast üleminekut kui võimalust kasutada Euroopa Liidu toetusrahasid kohaliku majanduse ümberkujundamiseks. Eesmärk on luua põlevkivist alternatiivseid töö- ja ettevõtlusvaldkondi, et elavdada kohalikku majandust ning kiirendada Ida-Virumaa kui riigi „murelapse“ arengut. Lisaks on põlevkivisektori hääbumise tagajärjel risk suurenenud töötuseks,

mis omakorda nõuaks rohkem riiklikke ressursse sotsiaalmeetmete jagamiseks. (Õiglane üleminek, 2023)

Kohalike elanike vaatest on tööturu muutused pigem negatiivne nähtus, sest vähenevad kõrge palgaga töökohad, mis kombineerituna Ida-Virumaa halbadest elamutingimustest võivad motiveerida inimesi piirkonnast lahkuma. Kui riigi vaatest oli õiglase ülemineku programmi kavandades ootus, et kohalikud elanikud siirduvad ettevõtlusesse ning hakkavad eurorahade toetustega väike- ja mikroettevõtteid looma, siis on kohalike perspektiivist ettevõtte loomine pigem viimane lahendus. Hirm ebaõnnestuda on suur ning kui, siis luuakse vaid mikroettevõtteid. Seni, kui ei tule riigilt selget sõnumit, et millal põlevkivisektor sulgetakse, ei ole motivatsiooni vähematraktiivsematesse sektoritesse ise proaktiivselt suunduda. Lisaks on ümberõppel takistuseks ka keelebarjäär, sest paljud õppekavad nõuavad eesti keele oskust. (Michelson *et al.*, 2020)

Ka kohalike ettevõtete vaatest on tööturu muutused pigem ebamugav – põlevkivisektoriga seotud ettevõtete jaoks on ümberprofileerimine keeruline ning riskantne. Põlevkivisektoriga mitteseotud ettevõtted näevad ohtu kõrgepalgaliste töökohtade kaotamises, sest sellisel juhul tarbitakse vähem ka teisi teenuseid. Ettevõtted teavad ka seda, et investorid on valmis investeerima just töötleva tööstusega seotud tegevusharudesse, sest Ida-Virumaal tuntakse tööstusprojekte ning piirkonnas on välja arenenud karm ja kindlakäeline juhtimisstiil, mis on tööstusettevõtete edukuseks oluline tegur. Ida-Virumaal seni mitte tegutsenud ettevõtete vaates kaasneks piirkonda tulemisega mitmeid riske ning takistusi: spetsialiste on parem leida suurtest linnadest, Ida-Virumaa asub pealinnast suhteliselt kaugel ning lisaks on ka hirm uues ja venekeelses keskkonnas tegevuse alustamise ees. (*Ibid.*)

Kuna piirkondlikud kohalikud omavalitsused sõltuvad samuti suuresti piirkondlikust ettevõtlusest, siis on nende vaade tööturu muutustele sarnane. Kardetakse majanduslikke raskusi ning mõju kohalike omavalitsuste eelarvele. Muutuste elluviimisel on kohalike omavalitsuste jaoks oluline piirkonna sotsiaalmajanduslik areng ning eelarvetulude jätkusuutlikkus. Kohalikud omavalitsused näevad riiki kui majanduse ümberkujundamise takistajat – õiglase ülemineku ressursid pole piisavad, kuid riik ei luba näiteks teatud piirkondadesse uusi tööstushooneid rajada. (Nikolajev, 2023)

Ülikoolid näevad tööturu muutuste ja ettevõtluse ümberprofileerimist Ida-Virumaal kui võimalust. Õiglase ülemineku rahastuse raames saavad ülikoolid teha koostööd ning arendada uusi tehnoloogiaid ning tööstuse arengut toetavad teadust. Samas on ülikoolide perspektiivist ka surve luua lühikese ajaga uusi õppekavasid, et idavirumaa laste ümberõpet toetada. (Tartu Ülikool, 2023)

Raadschelders ja Whetsell (2017) on kirjeldanud nelja teadmuse allikat: teaduslik, organisatsiooniline, ühiskondlik ning individuaalne. Ülikoolidel on teaduslikku teadmist selle kohta, kuidas arendada uusi tehnoloogiaid, mis toetavad Ida-Virumaa tööstuse üleminekut. Teaduslikule teadmisele on proovinud toetuda ka riiklikud osapooled: näiteks tellisid Rahandusministeerium ja MKM Praxiselt Michelson *et al.* (2020) läbi viidud uuringu Ida-Virumaa majanduse ja tööturu muutuste kohandamise hetkeolukorrast ja võimalustest. Uuringus töötati välja ka konkreetsed poliitikasoovitused Ida-Virumaa sotsiaalmajanduslike ja tööturu muutuste edukaks elluviimiseks. Uuringu tulemuste ja soovituste põhjal on ka ministeeriumitel võimalik koostööformaatides oma seisukohti ning meetmeid toetada: rõhuda majanduse mitmekesistamise ja ühise koostöö vajadusele. Lisaks on ka näiteks Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit teostanud erinevate tööturu ja sotsiaalmajanduslike näitajate kohta seiret (Ida-Virumaa õiglase ülemineku..., 15.08.2023). Selle põhjal näiteks illustreeriti 2023. aasta augustis toimunud õiglase ülemineku juhtrühma koosolekul, et Ida-Virumaa majanduslik seis on kehvenenud, mistõttu võib olla vaja lisameetmeid, aga ka näiteks rohkem paindlikkust ettevõtlustoetuste jagamisel. Teaduslikku teadmist on ka MKM-l ning SA Kutsekojal, kes teostavad regulaarseid seireid ja analüüse tööjõuvajadusest ning majandusvaldkondade arengust. Integratsiooni SA teostab näiteks eesti keele õppe ja lõimimise teemalisi uuringuid ning analüüse.

Organisatsioonilise teadmuse vaatest on oluline välja tuua just Euroopa Liidu rahastuse ning toetusmeetmete korraldamisega seotud nüansid. Riigi tasandil on eelkõige Rahandusministeeriumil kõige parem arusaamine sellest, millises ajaraamis ning kuidas peab õiglase ülemineku fondi rahasid tööturu muutusteks rakendama. Tugevad organisatsioonilised teadmised on ka näiteks Töötukassal sellest, kuidas korraldada toetuste ja ümberõppega seotud koolituste pakkumist. MKM ja EIS teavad, kuidas korraldada ettevõtluse investeringutega seotud toetuste pakkumise meetmeid. HTM oskab kavandada teaduse ja haridusega seotud toetuste programme ja jagamist. Lisaks võib välja tuua kohalikud ettevõtted, kellel on tugevad teadmised tööstusettevõtte juhtimise ja käitamisega seotud tahkudest.

Ühiskondliku teadmisenä saab käsitleda ühelt poolt rohepöörde negatiivset fooni. Näiteks kasutavad ettevõtted Eesti ühiskonnas levivad skeptitsismi rohepöörde vajalikkuses, et raamistada Ida-Virumaa majanduslikke muutusi kui negatiivseid kliimapoliitika tagajärgi. Samuti rõhuvad näiteks kohalikud omavalitsused ja ettevõtted sellele, et Ida-Virumaad tajutakse mujal Eestis ääremaana, mistõttu ei peeta Ida-Virumaa arengut prioriteetseks.

Individuaalset teadmist on kõige rohkem kohalikel elanikel ja ettevõtjatel, kes teavad ja kogevad regionaalseid väljakutseid – milline on motivatsioon ümberõppeks, mis on suurimad raskused töövaldkonna vahetamisel, mida on vaja selleks, et töövahetus või ettevõtlusesse siirdumine oleks atraktiivne lahendus. Riigi tasandil on proovitud ka individuaalset teadmist koguda: näiteks viidi Rahandusministeeriumi eestvedamisel läbi Ida-Virumaa õiglase ülemineku arvamuskorje (2020) kohalike elanike seas.

1.3. Strateegiline kompleksus

Probleemi strateegiline kompleksus seisneb eelkõige riigi ning Ida-Virumaa osapoolte erinevatest huvidest. Kui keskvalitsuse tasandil on üks olulisemaid poliitilisi eesmärke rohepöörde elluviimine ning kliimamuutuste vähendamine, siis kohalikul tasandil vaates on kriitilise tähtsusega elanike ning ettevõtete majanduslik heaolu ning toimetulek. Kui ministeeriumid ja valitsus näevad Ida-Virumaa õiglases üleminekus võimalust luua lisandväärtust erinevaid alternatiivseid tööstusharusid ja ettevõtlusvaldkondi arendades, siis Ida-Virumaa elanikud ja ettevõtted pigem kardavad sellega seotud muutusi. Näiteks vastandatakse piirkonda ülejäänud riigiga, kirjeldades Ida-Virumaad kui „riiki riigis“, mis on unarusse jäetud ning mille heaolu justkui riigi esindajaid ei huvita (Ida-Virumaa peab..., 2023; Rainer Saks: Eesti..., 2023). Sellele vastandudes räägitakse ministeeriumite tasandil õiglase ülemineku fondi pakutavatest võimalustest. Eelkõige on fookus just toetusmeetmete pakkumisel ja kommunikeerimisel, rõhutades seda, kuidas Ida-Virumaa tööturu muutusteks ressursse investeeritakse (Ida-Virumaale suunatakse..., 2023; Vörklaev: Euroraha..., 2023).

Probleemiga seotud väljakutsete puhul on üheks kõige olulisemaks nüansiks kohalike omavalitsuste ja riigi vaheline ressursisõltuvus. Suurel osal omavalitsustel on vähene võimekus teenida kulude katmiseks piisavas koguses tulusid, mistõttu sõltuvad paljud omavalitsused Eestis riigi toetustest (Riigikontroll, 2017; Laane *et al.*, 2018). Ida-Virumaa kohalikud omavalitsused

jaoks on aga seni olnud alternatiivne lisatulu allikas põlevkiviettevõtete tegevusest laekuv keskkonnamaksu tulu (Rootamm-Valter *et al.*, 2023, lk 22). Sellega võib seletada ka kohalike ettevõtete ja omavalitsuste survet ning kõrgendatud ootusi riigile tööturu- ja majanduse muudatuste toetamisel: kardetakse ning oodatakse Ida-Virumaale olulise tuluallika kadumist, mistõttu suureneb sõltuvus riigi ressurssidest. Õiglase ülemineku fondist rahastatud toetused on üks näide sellest, kuidas riik proovib ka lisaressursse piirkonda suunata.

Ressursisõltuvustena saab veel välja tuua, et kohalike elanike heaolu sõltub tugevalt kohalikest ettevõtetest – kui ettevõtted ei suuda ja/või ei soovi luua töökohti, siis peab alternatiivina mõtlema Ida-Virumaalt ära kolimisele, sest geograafiliselt on tegemist ääremaaga, kust sobivate töökohtade puudumisel kaugematesse paikadesse tööle asumine oleks aja- ja ressursikulukas. Ida-Virumaa elanikkonnas on ajalooliselt madal usaldus riigi erinevatesse institutsioonidesse, mis võib omakorda mõjutada riiklike meetmete ja toetuste kasutamiskiivsust. Lisaks sõltuvad ettevõtted haridusasutustest. Alternatiivsete ettevõtlusvaldkondade arendamisel on ettevõtete jaoks kriitilise tähtsusega see, kas kõrg- ja kutsekoolid suudavad pakkuda vastavaid õppekavasid töötajate ümberõppe tagamiseks.

1.4. Institutsionaalne kompleksus

Ida-Virumaa õiglase ülemineku ettevalmistamiseks ja ellu viimiseks on loodud eri tasanditel mitmeid koostööformaate: RaM juhib õiglase ülemineku juhtkomisjoni, IVOL õiglase ülemineku platvormi, Tartu Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool on piirkonnas teaduse arendamiseks loonud õiglase ülemineku fondi konsortsiumi, piirkonna KOVe ja haridusasutusi ühendab Ida-Virumaa haridusklast (Ida-Virumaa õiglase ülemineku haridusplaan, 2023). 2023. aasta teisest poolest on Ida-Virumaa arengu ja üleminekuga tegelenud kaks ministriumit: nii Rahandus- kui vastloodud Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Seega seisneb institutsionaalne kompleksus eelkõige selles, et on mitmeid paralleelselt toimetavaid koostööformaate ning vastutajaid. Samas on erinevatel areenidel kogutud arvamused olnud ka üksteisele sisendiks: näites koondati õiglase ülemineku platvormi tagasiside kokku ning esitati need õiglase ülemineku juhtkomisjonile (Ida-Viru õiglase üleminek, 2023).

Pärast õiglase ülemineku territoriaalse kava kinnitamist 2022. aastal on koostööformaatide kohtumised ja erinevate avalike seminaride/ideedekorjete sagedus vähenenud. Kuigi erinevad

osapooled on kiitnud kaasamist ja koostööd kava koostamisel, on oht, et pärast kava loomist puudub juhtivatel osapooltel tugev motivatsioon ja sisuline mehhanism, et tihedat koostööd jätkata. Teadaolevalt puudub reeglistik, mille järgi perioodiliselt näiteks õiglase ülemineku platvormi või avalikke seminare korraldatakse.

Eelnevalt kirjeldatud osapooled ning nende vaated ja rollid on järgnevalt kirjeldatud Tabelis 1.

Tabel 1. Probleemiga seotud osapooled

Osapooled	Roll	Arusaam / vaade probleemile	Teadmus	Ressursid
Rahandus-ministeerium	Õiglase ülemineku fondi rahade jagamine	Euroopa toetusrahad on vaja maksimaalselt ära kasutada, jätkusuutliku majandusarengu toetamine	Organisatsiooniline Teaduslik	Otsustus-õigus
Regionaal- ja Põllumajandus-ministeerium	Regionaalse arengu korraldamine	Piirkondliku jätkusuutliku arengu toetamine	Organisatsiooniline Teaduslik (Rahandusministeeriumist struktuurimuudatu stega üle kantud)	Otsustus-õigus
Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit	Piirkonna arvamuste riigile edastamine, kohalike osapoolte kokkutoomine	Eelarve ja piirkondliku majanduskasvu suurenemine, riik kui arengu takistaja	Ühiskondlik Teaduslik	Informatsioon Usaldus

Ettevõtted	Kohalik tööandja, lisatulu tekitaja	Tegevuse ümberprofileerimi ne on riskantne, riik ei toeta piisavalt	Organisatsiooniline Ühiskondlik	Informat- sioon
Kohalikud elanikud	Tööturu muutuste sihtgrupp, oluline ressurss ettevõtetele	Tööturu muutuste raames vähenevad kõrgepalgalised töökohad, ümberõpe ja töövahetus on kulukas ja riskantne	Individuaalne	Informat- sioon Usaldus
Piirkondlikud kõrg- ja kutsekoolid	Ümberõppeks vajalike õppekavade koostamine ja pakkumine, tööstuse teadusarendus	Võimalus arendada uusi ettevõtlust toetavaid tehnoloogiaid. Surve ja ootus uute õppekavade loomiseks	Teaduslik	Informat- sioon
Haridus- ja Teadusminis- teerium	Riikliku haridus- ja teaduspoliitika korraldamine, teadustoetuste kujundamine	Võimalus kasvatada ida- Virumaal teadusmahukust	Organisatsiooniline	Otsustusõigus
Majandus- ja Kommunikatsioo ni- ministeerium	Ettevõtluspoliit ika kujundamine ja ettevõtlustoetus	Tööturu muutused kui võimalus luua majandusse lisandväärtust	Organisatsiooniline Teaduslik	Otsustus- õigus Informat- sioon

	te disainimine, tööjõuturu seire			
SA Kutsekoda	Tööjõuvajaduste analüüs ja prognoos	-	Teaduslik	Informatsioon
Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus	Ettevõtlusmeetmete ja -toetuste korraldus ja jagamine	Tööturu muutused kui võimalus ettevõtluse arendamiseks	Organisatsiooniline	Otsustusõigus
Sotsiaaliministeerium, Töötukassa	Tööpoliitika kujundamine ja elluviimine, töötutele kompensatsiooni tasumine, töötute nõustamine ja teenuste/koolituste pakkumine	Ida-Virumaa potentsiaalne töötuse kasv oleks suur lisaressurss	Organisatsiooniline	Otsustusõigus Informatsioon
Piirkondlikud ettevõtlusorganisatsioonid (Ida-Virumaa Ettevõtluskeskus, Ida-Virumaa Investeeringute Agentuur	Ettevõtluse toetamiseks erinevate tugiteenuste ja nõustamise pakkumine	Ettevõtlus ja uued töövaldkonnad kui võimalus piirkonna arenguks	Organisatsiooniline	Informatsioon Otsustusõigus

Kultuuriministeerium, Integratsiooni Sihtasutus	Eesti keele õppe pakkumine, lõimumisprotsessi kujundamine ja korraldamine	Vajadus korraldada ja pakkuda efektiivset keeleõpet	Organisatsiooniline Teaduslik	Informatsioon Otsustusõigus
---	---	---	-------------------------------	-----------------------------

2. VÕRGUSTIKU JUHTIMINE

2.1. Vastutus

Ida-Virumaa tööturu teema on keeruline ja kompleksne – palju on nii osapooli kui ka seotud valdkondi. Sageli eeldatakse, et mingi valdkonna koordineerijaks ja vastutajaks on kindel ministeerium, kelle haldusalasse teema kuulub. Tänapäeva avalikus halduses on aga probleemid aina keerulisemad ja põimitumad ning seega muutunud ka asutuste üleseks (Peters, 2015, lk 18-19). Sama olukord on ka käesolevas töös vaadeldava Ida-Virumaa õiglase ülemineku ja sellega seondult ka piirkonna tööturu koordineerimisega. Nagu ka eelnevas peatükis osapoolte kaardistusest selgub, siis iga keskne asutus tegeleb teemaga oma vaatenurgast - on väiksemad võrgustikud ja asutuste vahelised süsteemid, mis käsitlevad probleemist mingit kindlat osa. Hetkel puudub keskne koordineerija, kes need erinevad nii-öelda alasüsteemid kokku tooks ja ühtseks tervikuks seoks, et tagada õiglane üleminek.

Tööturu muutuste läbiviimise ja nendega toimetuleku eest vastutamine kuulub eelkõige Sotsiaalministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ning Rahandusministeeriumi vastutusalasse – kuid kõigil on veidi erinev roll selle protsessi koordineerimises. Valitud probleemi seisukohalt on MKM vastutada on tööturu, tööhõive, investeeringute ning tööstuse eest vedamine ning arendamine (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi põhimäärus § 11). Kohalike omavalitsuste arengu, piirkondlike ja tasakaalustatud investeeringute ning ettevõtluse valdkonnad kuuluvad loodud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi haldusalasse (Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põhimäärus § 5-6). Rahandusministeerium vastutab antud probleemiga seondult eelkõige välisvahendite kasutamise korraldamise eest (Rahandusministeeriumi põhimäärus § 6), milleks antud juhul on õiglase ülemineku fondi vahendid. Seega juba riigi ning keskvalitsuse tasandil kuulub probleem erinevate ministeeriumite vastutusalasse, mis tähendab, et ka igaüks vastutab ning mingil määral koordineerib protsessi.

Kui teemaga tegeleb keskselt mitu ministeeriumi, võib vastutus hajuda ning selle piirid häguseks muutuda, mis muudab probleemi ning selle käsitlemise veelgi kompleksemaks. Samuti on erinevatel sihtgruppidel ning muudel osapooltel raske järke pidada, millise küsimusega kelle poole pöörduda. Asja teeb veel keerulisemaks, et lisaks keskvalitsusele on oluline roll teemaga tegelemisel ka kohalikul tasandil. Nagu eelnevas peatükis kirjeldatud, siis Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit on probleemi ja selle lahenduste piirkondlik koordineerija, kes toob kokku just kohalikud osapooled.

Seni on osapooled probleemiga seotud aspekte koordineerinud pigem vaid oma vastutusala raames. Puudu on jäänud keskest ja tugevast koordineerijast. Valdkonna kui terviku juhtimine võiks koonduda Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning keskse koordineerija rolli võiks võtta 16. oktoobril tööd alustanud Ida-Virumaa valitsuse esindaja Jaanus Purga (ERR, 2023). Koalitsioonileppe (2023) kohaselt on esindaja koht loodud, et paremini juhtida piirkonna väljakutsete lahendamist, sh sotsiaalmajandusliku seisu parandamist (ERR, 2023). Peale ametisse nimetamist rääkis Jaanus Purga (2023) saates „Esimene stuudio“ lähemalt oma ülesannetest ja võimalustest probleemiga tegeleda. Oma tähtsaima rollina näeb ta riigi keskvalitsuse ja kohaliku tasandi huvide tasakaalustamist piirkonnas ja selle arengus. Koordineerimise seisukohalt eriti olulisena tõi Purga välja erinevate osapoolte ära kuulamise, nende analüüsimise, ühisosa ning erinevuste kaardistamise. Samuti näeb ta endal kohustust võtta vastutus tegeleda ja eest vedada teemasid, mis langevad justkui halli alasse KOV ja riigi vahel. Oma tegevuses ning avaliku halduse struktuuris peaks Ida-Virumaa esindaja alluma regionaalministriale. Ministri ning valitsuse poolt seati loodud institutsioonile peamiseks ülesandeks õiglase ülemineku rahade kasutamine maksimaalsel viisil, et parandada kohalikku elu.

Kuna loodud ametikoht on uus, siis pole veel selge ametikoha ulatus, roll ja suhe teiste osapooltega, mis selle ametikoha usaldusväarsus ja legitiimsust õõnestavad. Teisalt saab seda toetada erinevate reeglite ja võimu ulatuse kindalks määramisega. See, milliseks kujunevad Ida-Virumaa valitsuse esindaja võimalused ja hoovad, pole veel selge (Purga, 2023). „Esimeses stuudios“ antud intervjuu põhjal jäi kõlama esindaja roll kui eelkõige läbirääkija ja huvide vahendaja. Struktuurseid muudatusi olemasolevates ja töötavates protsessides ei plaanita, vaid pigem pigem peaks esindaja neid toetama ja vajadusel kiirendama.

2.2. Koordineerimise mehhanismid ja instrumendid

Puhtal kujul koordineerimisinstrumendid on turg, hierarhia ja võrgustik, kuid avalikus halduses esinevad need sageli koos ning omavahel põimituna (Bouckaert *et al.*, 2010). Samamoodi on ka Ida-Virumaa tööturu ning õiglase ülemineku valdkonnas. Teemat analüüsidest võib öelda, et seni on domineerinud nii võrgustiku kui ka turupõhised mehhanismid.

Tööturu muutuste ja õiglase ülemineku läbiviimisel on suur roll turul ja selle mehhanismidel. Suurt rõhuasetus on ettevõtluse arendamisel piirkonnas ning seeläbi uute töökohtade loomisel. Selle saavutamiseks ja toetamiseks on välja töötatud erinevad meetmed, mis jagavad õiglase ülemineku fondi ressursse. Ehk läbi toetuste loodetakse motiveerida erasektorit seda auku täitma ning probleemi lahendamisele kaasa aitama. Tegelikult see realiseerunud pole – erinevatel põhjustel on vahendid suures osas kasutamata (Nikolajev, 2023). Selle põhjuseid võib olla mitmeid: liiga karmid ja kindlale grupile fokuseeritud meetmed (Purga, 2023), liigne bürokraatia (Taveter, 2023) või piirkonna eripärad ning vähene atraktiivsus (Raig, 2023). Samas võiksid erinevad toetused ning rahalised ressursid olla oluliseks stiimuliks Ida-Virumaa majanduslikuks arenguks. Kui näiteks koguda tagasisidet ettevõtelt, et paremini mõista, miks olemasolevad toetusmeetmed ei toimi, siis saaks meetmeid ümber disainida. Atraktiivsed toetused tekitaksid ettevõtete seas konkurssi, mis omakorda motiveeriks ettevõtteid toetuste saamiseks võimalikult innovatiivseid ning julgeid otsuseid ning investeeringuid tegema.

Probleemiga tegelemisel on koordineerimismehhanismina kasutatud ka võrgustikupõhiseid meetmeid, mille toimimise tagab erinevate osapoolte koostöö, nagu komisjonid ja kogud (Bouckaert *et al.*, 2010). Õiglase ülemineku raames kasutati seda näiteks probleemi raamistamiseks ning eesmärkide seadmiseks. Samuti on mitmeid muid platvorme, mis toovad erinevad osapooled kokku, näiteks Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit, kuhu piirkonna KOVid on koondunud, et ühiselt tegutseda ning tuua kokku ka muud asjaomased osapooled. Samuti on moodustatud erinevatest probleemiga seotud osapooltest koosnev Ida-Virumaa õiglase ülemineku protsessi juhtkomisjon. Komisjoni eesmärgiks on tagada erinevate osapoolte kaasatus õiglase ülemineku erinevates etappides, antud juhul on komisjoni ülesanded eelkõige nõuandvad ning hinnangut pakuvad (Ministri käskkiri, 09.10.2023). Probleemi käsitlemisel kasutatud võrgustikupõhiste koostöövormide ülevaade on leitav käesoleva töö peatükis 1.4. Võrgustikupõhised meetmed toovad osapooled kokku, et ühiselt ja koordineeritult tegeleda nende jaoks olulise probleemiga.

2.3. Komplekssuse vähendamine, ressursid ja legitiimsus

Nii valdkonna potentsiaalne juht (ReM, Ida-Virumaa esindaja) kui ka teised olulise tähtsusega osapooled (nt MKM, IVOL) saavad potentsiaalselt vähendada nii sisulist, strateegilist kui institutsionaalset komplekssust. Sisulise komplekssuse vaates on kõige teravamaks probleemiks kohalike osapoolte ja riigi vastandumine. Seejuures on oluline, et tööturu muutustest enim mõjutatud osapooled saaksid oma perspektiive jagada ning muutustega seotud väljakutseid keskvalitsuse tasandile kommunikeerida. Komplekssust aitaks leevendada juba loodud võrgustike kohtumiste tihendamine ja avalike seminaride kordamine. Kui osapooltel on ühine areen, kus võimaldatakse oma seisukohti jagada, ning teisalt kuulata ka riigi perspektiivi, siis suureneb vastastikune arusaam erinevatest perspektiividest. Lisaks võiks ka näiteks tellida lisauuringuid, et kaardistada võimalikke tööturumeetmeid ja lahendusi kohaliku tasandi töötajate ümberõppe ja töövaldkonna vahetuse toetamiseks.

Kuna ka strateegiline komplekssus tuleneb eelkõige kohalike omavalitsuste ja riigi perspektiivide erisusest, peab ka selle komplekssuse vähendamiseks lähtuma regionaalsest perspektiivist. Kui kohalikud omavalitsused ja ettevõtted raamistavad riiki kui Ida-Virumaa unarusse jätjat, siis on taas kord oluline mõlemate osapoolte kokkutoomine. Nagu varasemalt analüüsitud, siis on Ida-Virumaa õiglase ülemineku protsessis juba kaasatud pea kõik olulised osapooled. ReMi ja MKM juhtimisel peaks paika panema, milliseid ettevõtteid koostööformaatidesse kaasata. Lisaks tuleks välja selgitada, kuidas kaasata kohalikke elanikke – kas luua esindajatekogu, korraldada kõigile huvilistele seminare/visioonipäevi vms. Lisaks on kõikide osapoolte vaates oluline panna selgelt paika, millal ja mis formaadis toimuvad erinevate koostööplatvormide kohtumised. Kui osalejatel on kindel teadmine, kuidas on koostöö korraldatud, siis tekib teadmine ja ootus, millal ja kus on võimalik oma huvisid ja vaateid jagada.

Institutsionaalse komplekssust vähendaks kaks juba varasemalt välja toodud lahendust: panna paika üks teema eest tervikuna vastutav ministeerium ning panna paika juba loodud võrgustiku platvormide kohtumiste reeglistik. Kui osapooled teavad, kes teema eest vastutab ja milliste reeglite alusel toimub juhtimine, siis soodustab see ühtse tervikuna toimiva võrgustiku institutsionaliseerumist ning usalduse tekkimist.

Kaks kõige olulisemat ressursi Ida-Virumaa tööturu muutuste koordineerimiseks on info ja usaldus. Kasvõi näiteks ettevõtetele suunatud toetuste paremaks disainimiseks on oluline teada,

mis on ühe või teise meetme mittetoimimise põhjused. Teiselt poolt on vaja, et riigi disainitud lahendused või kasvõi teadmine erinevate avalike kohtumiste toimimisest jõuaks kohalike osapoolteni. Varasematest analüüsides on ka välja toodud erinevate riigipoolsete sõnumite kohandamine esiteks vene keelde ning teiseks kultuurilisi eripärasid arvesse võtvaks. Integratsiooni SA ning Kultuuriministeerium on lõimumisvaldkonna eksperdid, kes saaksid taolisi nüansse ja kompetentsi ReMiga jagada. Ajapikku võiks sarnane teadmus tekkida ka Ida-Virumaa esindajal, kes kohalikke eripärasid valitsuse tasandil vahendada võiks.

Usaldus on eelkõige oluline just riigi ja kohaliku tasandi osapoolte koostöö paremaks toimimiseks. Ühelt poolt on väljakutseks ajalooliselt kujunenud Ida-Virumaa elanike madal usaldus riigi institutsioonide vastu. Teisalt on õiglase ülemineku kontekstis probleem selles, et kohalikud otsustajad ja ettevõtjad tajuvad, et riik seab Ida-Virumaa õiglase ülemineku meetmete vormis vaid ajutise oma huvidest lähtuvad prioriteedid kasutada ära eura rahad ning täita riigi kliimaeesmärke. Just näiteks Ida-Virumaa esindaja võiks olla see osapool, kes kohalike osapooltega tihemini suheldes ning nende seisukohtade keskvalitsusse edastamisel usalduslikku suhet tekitama hakkaks. Seejuures on oluline, et esindaja vahendatud sõnumeid juhtivad ministeeriumid ja valitsusliikmed ka otsuste tegemisel arvesse võtaks. Kui Ida-Virumaa elanikud, ettevõtjad ja otsustajad usuvad, et riigil on pikaajalisem huvi ja soov Ida-Virumaa majanduslikku arengut toetada, siis ollakse suurema tõenäosusega valmis ka rohkem koostööd tegema ning riigi pakutavatest võimalustest kinni haarama.

Legitiimsuse perspektiivist on oluline, et osapooled mõistavad, kes on võrgustiku koordineerimise eest vastutav osapool. Nagu korduvalt mainitud, võiks selleks olla Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning Ida-Virumaa esindaja. Hääleõiguse puhul võib välja tuua, et enne õiglase ülemineku kava koostamise protsessi pani Rahandusministeerium paika kava, mille põhjal keda ja kuidas protsessi kaasatakse (Sergejev, 2021). Seega on seni suudetud selgelt fikseerida, kuidas erinevad osapooled oma seisukohti jagada saavad. Lisaks on avalikustatud kõikide õiglase ülemineku juhtkomisjoni koosoleku protokollid, kus on avalikustatud ka tekkinud küsimused ja osapoolte arvamused. Protsessi legitiimsuse parandamiseks peaks ehk töötama välja süsteemsemad meetmed avalikkuse ja kohalike elanike arvamuste kaasamiseks. Kohase protseduuri parandamiseks võiks selgitada ja ReMi juhtimisel panna paika erinevate võrgustike ja kaasamisürituste edasine ajakava, mis pärast õiglase ülemineku kava vastuvõtmist 2022. aastal enam kaardistatud pole.

Ida-Virumaa tööturu muutuste koordineerimise edukust võiks hinnata kahe mõõdiku järgi. Esiteks saab mõõta riigi välja töötatud toetuste taotluste arvu. See võimaldab hinnata, kas koostöö ja kaasamise tulemusena on ReM eestvedamisel suudetud luua toimivad ja sihtrühmade jaoks atraktiivsed meetmed majanduse ümberprofileerimise toetamiseks. Teiseks võiks monitoorida kohalike elanike ja ettevõtete usaldust võrgustiku koordineerijasse (ReM, Ida-Virumaa esindaja). Kuna väljakutsete lahendamise üks võtmekohti on lõhe piirkondlike osapoolte ja riigi perspektiivide ja huvide vahel ning valdkondlikke diskussioone on saatnud umbusk riigi tegevusse, siis saaks usalduse mõõtmisel hinnata, kas koordineerimise tulemusena on suudetud usaldamatusest tulenevat skeptitsismi vähendada.

3. POLIITIKASOOVITUSED

Klijn ja Koppenjan (2016, lk 253-256) põhjal saab koostööd hinnata selle sisu, protsessi ja võrgustiku olemuse põhjal. Sisu hinnates on Ida-Virumaa tööturu muutuste probleemi lahendamisel seni olnud kahetised tulemused. Ühelt poolt ei ole vaatamata erinevatele koostööformaatile ja paljude osapoolte kaasamisele lahenenud probleemi erinev raamistus. Kõige reljeefsem laakheli on riiki ja kohalike ettevõtete/omavalitsuste raamistamises: kus keskvalitsus näeb võimalust kasutada ära eurorahasid ning arendada majandust, näevad kohalikud osapooled hoopis piirkonna unarusse jätmist ning majandusliku heaolu kahjustamist. Samas on siiski suudetud erinevaid eesmärke tänu paljude osapoolte kaasamisele põimida: toetusmeetmeid on loodud erineva profiiliga ettevõtetele, proovitakse arendada just tööstusvaldkondi ning pakkuda võimalusi ka teadusarenduseks.

Senist protsessi võib pigem hinnata positiivselt. Ühelt poolt on protsessi osapooled kiitnud valitud meetodeid ning loodud koostööformaate. Enne protsessi alustamist selgitas Rahandusministeerium õiglase ülemineku ja tööturu muutustega seotud meetmete loomise kava teekaarti, osapoolte kaasamise põhimõtteid ning ootusi koostöö tulemustele. Seega kommuunikeeriti selgelt, kuidas ja mis tingimustel osapooli kokku tuuakse. Lisaks kirjeldati enne protsessi, millised on eri võrgustike vahelised seosed: näiteks oli õiglase ülemineku platformi ülesanne anda sisendit õiglase ülemineku juhtkomisjonile kava loomiseks. Oluliseks puudujäägiks on protsessi edasine selgus – pärast õiglase ülemineku kava on jätkunud küll juhtkomisjoni kohtumised, kuid katkenud avalike visioonipäevade ja konsultatsioonide ning platformi koosviibimised. Samuti pole selge, kes ja kuidas protsessi edaspidi juhib – see roll võiks potentsiaalselt olla vastpalgatud Ida-Virumaa esindajal, kelle vastutusala ja täpne pädevus ReMis ei ole veel selge.

Võrgustiku toimimist võib üldjuhul hinnata pigem positiivseks. Erinevad osapooled on hinnanud kõrgelt senist koostööprotsessi, kaasamist ja saadud sisendi rakendamist. Tuleviku vaates on kõige suurem ohukoht erinevate võrgustiku kohtumise formaatide ebakorrapärasus: näiteks pole teada,

kas ja millal toimub järgmine õiglase ülemineku platvormi kohtumine. Sporaadiline võrgustiku kokkutoomine võib õõnestada juba tekkinud usaldust ning süvendada strateegilist kompleksust, suunates osapooli oma huvide kaitseks alternatiivseid lähenemisi kasutama (nagu näiteks meediakanalites probleemi oma kasuks raamistamine). Kuna 2023. aasta suvel muutusid ka valdkonnaga seotud ministriumite vastutusvaldkonnad, on oluline panna võimalikult kiiresti paika, milline osapoolle teema eest tervikuna vastutab, et võrgustikku juhtida ning et hakkaks tekkima pikaajaline usaldus.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Ida-Virumaa tööturu muutuste väljakutse lahendamisel on seni suudetud küllaltki edukalt tuua erinevates koostööformaatides kokku palju võtmetähtsusega osapooli. Väljakutsega tegelemiseks on vaja luua selgemad ja täpsemad protsessireeglid, määrata üks võrgustiku juhtimise eest vastutaja ning ulatuslikumalt kaasata senise koostöö ja tagasiside põhjal sõnastatud kitsaskohtade lahendamiseks vajalikke osapooli. Selle põhjal toovad töö autorid välja järgnevad poliitikasoovitused:

- 1. Määrata Ida-Virumaa õiglase ülemineku ja majanduslike muudatuste elluviimise eest vastutavaks ReM ning Ida-Virumaa esindaja.** Nagu teemaga tegelevad osapooled ka välja toonud on, siis vastutab hetkel Ida-Virumaa õiglase ülemineku eest kaks ministriumi – RaM ja ReM. Võrgustiku efektiivsemaks juhtimiseks peaks teema eest vastutamise andma üle Regionaal- ja Põllumajandusministriumile ning võrgustiku juhiks Ida-Virumaa esindaja. Esindaja roll on olla diplomaat ning riigi ja kohaliku omavalitsuse osapoolte kokkutooja. Võrgustiku juhina vahendab Ida-Virumaa esindaja erinevate osapoolte huvisid ning vaateid, mis läbi saab areneda jagatud teadmine ja arusaam probleemi olemuse erinevatest tahkudest.
- 2. ReMi ning IVOLi juhtimisel panna paika regulaarsed koostöövõrgustike kohtumised.** Näiteks õiglase ülemineku platvormil ei ole alates 2021. aasta lõpust teadaolevalt kohtumisi rohkem olnud, kuid samas on endiselt oluline jätkata juba toimivate (ja osalejatelt positiivset tagasisidet saanud) koostööplatvormidega. Tööturu muutuste ja majanduse ümberkujundamise elluviimine kinnitatud kava kohaselt nõuab endiselt erinevate osapoolte koostööd ning erisused osapoolte vaadetes ning huvides võivad kava elluviimist pärssida. Regulaarsete kohtumiste kokkuleppimine loob osapooltele ühise kokkulepitud ruumi ja aja, kus oma vaateid ning teadmisi jagada. Koostöövõrgustike kohtumiste jätkamine aitab juurutada õiglase ülemineku kava koostamisel loodud usaldust.

3. **ReMi või IVOLi juhtimisel korrata 2020-2021 tehtud avalike arutelusid, seminare ning visioonipäevi.** Oluline on jätkata kohalike elanike ning ettevõtete arvamuste ning vaadete kogumist, mis on otseseks tagasisideks väljatöötatud meetmetele. Avalikud koosviibimised võimaldavad ühelt poolt Ida-Virumaa elanikel ning ettevõtjatel jagada oma kogemusi ning teisalt riigi tasandi osapooltel kommunikeerida väljatöötatud lahendusi ja selgitada tehtud otsuseid ning loodud meetmeid.
4. **Kaasata senisest rohkem Kultuuriministeeriumit ning Integratsiooni Sihtasutust.** Senine vähene huvi riigi väljatöötatud toetusmeetmete vastu on vähemalt osaliselt põhjendatud Ida-Virumaa elanike madala usaldusega riigiinstitutsioonidesse ning erineva keele- ja kultuuriruumiga. Toetusmeetmete väljatöötamisel ning kommunikeerimisel peaksid ReM ning MKM tegema tihedamat koostööd KuMi ja Integratsiooni SAga. KuM ja INSA saavad pakkuda kohalikest eripäradest lähtuvad kommunikatsioonituge ning jagada teadmisi ja kompetentsi venekeelse elanikkonna paremaks kaasamiseks.
5. **MKMi juhtimisel tihendada koostööd nii regionaalsete kui mujal Eestis tegutsevate ettevõtetega.** Seniste tööturumeetmete kriitikana on välja toodud nende vähest sobivust ja atraktiivsust ettevõtetele. Paremate meetmete loomiseks peaks tihendama koostööd eelkõige suurettevõtetega. Ettevõtlusvaldkonda tunneb kõige paremini MKM, kelle ülesanne oleks erinevaid ettevõtteid ning nende vaateid koondada ning valdkonna juhtivale ministeeriumile ehk ReMile neid edastada. Näiteks võiks korraldada visioonipäevi või luua ajutine komisjon/rakkerühm. Koguma peaks nii kohalike ettevõtete kui ka mujal Eestis tegutsevate ettevõtete perspektiive, et mõista, kuidas neid potentsiaalselt Ida-Virumaale kas kohapeale tegutsema või investeerima suunata.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Bouckaert, G., B. Peters, G., & Verhoest, K. (2010). *The Coordination of Public Sector Organizations: Shifting Patterns of Public Management*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. Ptk. 3 “Resources, mechanisms and instruments for coordination”, lk 34-66.
- Dmitrijev, D. (2023). Dmitri Dmitrijev: silmamoondusega Ida-Virumaa muresid ei lahenda. ERR. Kasutatud 30. oktoober 2023 <https://www.err.ee/1608958156/dmitri-dmitrijev-silmamoondusega-ida-virumaa-muresid-ei-lahenda>
- Eesti Töötukassa. (2023). *Statistika ja uuringud. Registreeritud töötud*. Kasutatud: 27. oktoober 2023 <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/registreeritud-tootud>
- ERR. (2023). *Valitsuse esindajaks Ida-Virumaal saab Jaanus Purga*. Kasutatud 4. november 2023 <https://www.err.ee/1609130129/valitsuse-esindajaks-ida-virumaal-saab-jaanus-purga>
- Ida-Viru õiglane üleminek. Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit. Kasutatud 27. oktoober 2023. <https://ivol.ee/oiglane-uleminek>
- Ida-Virumaa õiglase ülemineku arvamuskorje tulemused. (2020). Rahandusministeerium. Kasutatud 4. november 2023 https://ivol.ee/documents/9867329/27948235/kusitlustulemuste_analuus.pdf/fdc4aa33-1dd8-4193-8baf-dce27931702a
- Ida-Virumaa õiglase ülemineku haridusplaan. Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit. Kasutatud 5. november 2023 <https://ivol.ee/plaan-e>
- Ida-Virumaa õiglase ülemineku protsessi juhtkomisjoni koosolek. (18.09.2023). Rahandusministeerium.
- Ida-Virumaa peab lõpetama riigile vastandumise. (2023). *Põhjarannik*. Kasutatud 4. november 2023 <https://pohjarannik.postimees.ee/7840108/juhtkiri-ida-virumaa-peab-lopetama-riigile-vastandumise>
- Ida-Virumaale suunatakse põlevkivisektori töötaja ümberõppeks ja uuele tööle asumise toetamiseks üle 7 miljoni euro. (2023). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Kasutatud 5. november 2023 <https://mkm.ee/uudised/ida-virumaale-suunatakse-polevkivisektori-tootajate-umbeoppeks-ja-ueele-toole-asumise>

- Keskkonnaministeerium. (2015). *Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava*.
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/3180/3201/6002/RKo_16032016_Lisa.pdf
- Klijn, E., & Koppenjan, J. (2016). *Governance networks in the public sector*. Abingdon: Routledge.
- Koalitsioonilepe. *Eesti Reformierakonna, Erakond Eesti 200 ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna valitsusliidu programm aastateks 2023-2027*. Kasutatud: 4. november 2023
<https://www.sotsid.ee/wp-content/uploads/2023/04/Koalitsioonilepe-8.04.2023a.pdf>
- Laane, S., Mäeltsemees, S., & Olle, V. (2018). Challenges of the Implementation of the European Charter of Local Self-Government in Estonian Legislation. *Lex Localis - Journal of Local Self-Government*, 16, 983–1002. <https://doi.org/10.4335/16.4.983-1002>
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi põhimäärus. RT I, 30.08.2023, 2
- Michelson, A., Koppel, K., Melesk, K., Arrak, K., Laurimäe, M., Murasov, M., Gerli Paat-Ahi, G., & Piwek, A. (2020). *Ida-Virumaa majanduse ja tööturu kohandamine põlevkivitööstuse vähenemisega*. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.
- Ministri käskkiri. *Ida-Virumaa õiglase ülemineku protsessi juhtkomisjoni moodustamine*. (09.10.2023). Rahandusministeerium.
- Nikolajev, J. (2023). Ida-Viru omavalitsused on põlevkivitulude vähenemise tõttu kriisi veerel. *ERR*. Kasutatud 4. november 2023 <https://www.err.ee/1609146125/ida-viru-omavalitsused-on-polevkivitulude-vahenemise-tottu-kriisi-veerel>
- Õiglase üleminek. Rahandusministeerium. Kasutatud 5. november 2023 <https://www.fin.ee/ida-virumaa#ulevaade>
- Peters, G. B. (2015). *Advanced Introduction to Public Policy*. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar.
- Purga, J. (2023). Esimene stuudio, 24.10.2023 [ERR intervjuu].
<https://etv.err.ee/1609130531/esimene-stuudio>
- Raadschelders, J. C. N., & Whetsell, T. A. (2018). Conceptualizing the Landscape of Decision Making for Complex Problem Solving. *International Journal of Public Administration*, 41 (14), 1132-1144.
- Rahandusministeeriumi põhimäärus. RT I, 31.10.2023, 8
- Raig, T. (2023). Riskid liiga suured. Investeeringud ja uued töökohad Ida-Virumaal jäävad ära. *Delfi Ärileht*. <https://arileht.delfi.ee/artikkel/120238609/riskid-liiga-suured-investeeringud-ja-uued-tookohad-ida-virumaal-jaavad-ara>
- Rainer Saks: *Eesti pole kunagi olnud erald Venemaa tähelepanu fookuses, vaid alati kontekstis, selleks on hetkel Põhjala*. (2023). Delfi Ärileht. Kasutatud 4. november 2023
<https://arileht.delfi.ee/artikkel/120240232/jarelvaadatav-rainer-saks-eesti-pole-kunagi>

[olnud-eraldi-venemaa-tahelepanu-fookuses-vaid-alati-kontekstis-selleks-on-hetkel-pohjala](#)

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põhimäärus. RT I, 28.06.2023, 4

Riigikontroll. (2017). *Kohalike omavalitsuste rahastamine. Audit.*

Rootamm-Valter, J., Aja, U., Küün, E., Miroškina, T., Otti, R., Rämmer, A., & Kiisla, A. (2023). *Rohepööre kogukondades. Ida-Virumaa*. Narva: Tartu Ülikooli Narva kolledž.

Sergejev, I. (2021, 15. detsember). Õiglase Üleminek Ida-Virumaal. Ülevaatlik esitlus õiglase ülemineku protsessist Ida-Virumaal seisuga 15.12.2021. [Ettekanne]. Õiglase ülemineku platformi infoseminar 15.12.2021.

Statistikaamet. *Palgad*. Kasutatud 27. oktoober 2023 <https://palgad.stat.ee/#>

Tartu Ülikool. (2023). *Õiglase ülemineku fondi konsortsium toetab Ida-Virumaal nii tehnoloogilist kui ka ühiskondlikku siiret*. Kasutatud 4. november 2023 <https://ut.ee/et/sisu/oiglase-ulemineku-fondi-konsortsium-toetab-ida-virumaal-nii-tehnoloogilist-kui-ka>

Ülevaade õiglase ülemineku mehhanismist. Rahandusministeerium. Kasutatud 27. oktoober 2023 <https://www.fin.ee/ida-virumaa#ulevaade>

Võrklaev: Euroraha on suur tugi Ida-Virumaa arengule. (2023). Rahadusministeerium. Kasutatud 5. november 2023 <https://www.fin.ee/uudised/vorklaev-euroraha-suur-tugi-ida-virumaa-arengule>